

O klimakere iraniba kola hošinena pe akala divesa si sigaribaja thaj vaktlungipaja kola na sine hošime ko palune 120 mile berša. Odola iraniba šaj te notikeren pe thaj ki Makedonia.

Aso ekspertia baši dživipaskoro maškar, akava proesi si kerdo majbut sebeci zianale gasia inkalde taro manuš taro šuru tar industriakiri revolucia. Akala gasia ikerena o khameskere nuria ki atmosfera, a odolea avela pe dži proesi sar so si džameskiri žardina savi ovela ki atmosfera. Sebeci odova akala gasia akharena pe džameskere gasia. Odola gasia si: jaglerodeskoro dioksidi (CO₂), metani (CH₄), azoteskere oksidii(N₂O), halogena hidrojaglerodia thaj sulfur heksafluoridii(SF₆), akala si binaturakere gasia ki atmosfera.

Bizj naturakoro efekti tari džameskiri žardina, i prosekoskiri temperatura ki planeta Phuv ka ovel sine baši 30°C majhami tar akanutni. Tar industriakiri revolucia i digra taro džameskere gasia si but barjadi ki atmosfera, a odova sebeci kjerjam koveste rumibaskoro balansi. Sar rezultati tar odova, i atmosfera si rumime thaj phareste kaj ka šaj te saskjol ko avutne šel berša, ja ko mile berša.

Džikobor na mangena te dživdina Tumaro dživdipe ki bizji planeta sebeci bidžanipaskere vakteskere šartia, tğani majšukar si sigate te lejaren diso.

I. Iranibe taro vakteskere šartia

Tumen korkori šaj te hošinen o vakteskere halia. O neve temperature hramonena pe sa majsig thaj ko nesave thana resena lungevakteskere biršima, a džikote avere thanende ola si but hari. Brutalnike šemšekoncar kijametia ovena sa majbut.

Jek taro majdestruktiivna fenomenia tar atmosfera si o tropikane ciklonia kola si kerde tar uragania ko Atlantikano Okeani. Ola lena i energia taro samudrakoro pani savo tajarela pe taro khameskere nuria. O tropikane ciklonia formiririna pe ko agor taro mišaj. Ola avena zurale balvalencar thaj bare biršindencar, a pali peste mukena rumime dživdipaskere thana.

Ki Evropa, sa majbutdrom ovela kijameti uraganencar thaj šemšekoncar. Esavke čhipote ikljona sar natidža tari barjadi koncentracia taro džameskere gasia ki atmosfera, a odolea thaj iranibe ko vakteskere šartia. Sebeci klimakere iraniba, kama pe te ova hazri baši sa majzurale šemšekoja bare balvalencar, biršindencar thaj kukugujaja.

O klimakere iraniba te gele podarig te zuraren pe sar dži akana, zarun si te adžikera akala fenomenia te sikaven pe thaj ko majbilače forme tar akanutne.

II. Dživdipaskere maškaskoro iranibe

Majspektakulama natidže taro klimakere iraniba si o bilanibe kotora tar Arktiko thaj Antarkitko, sar thaj pahome temeja ko uče plaina kola sine biastarde milenar berša. Aso angiodikhibla, o pahome arakhibe kova ki Antikani Rota ko sašno ka našavjol ko agor tar amaro šelberšipe. Jekhe rigatar odova ka rezultirine biranibaskere zijanea baši dživdutine kola dživdina odole regioneste, a avere rigatar ka bajroj i digra taro pani ko okeania.

O klimakere iraniba nane džantipaja salde iraniba ko temperature. O laħarkenbe taro biršinda ka ovel panda bijekajek. Lengoro gendo ka tiknjoj ko bareder umala, džikote averende ka barjol. O nanipe pani piibasko šaj te asanikerel upri buteder tar ekvaš taro manušipe. Sebeci but ja hari biršimpeba, o agrakeskere thana ka den sa majhari deiba, a odova ka andarel dži habaskoro nanipe.

Sebeci klimakere iraniba ka džithanakerel pe thaj o klimakoro kustik, a osova ka anel dži brutalnike efekti ko dživdo sumnal. Akava džithanakerbe si majsig taro kašengoro barjovibe, a odolea o veša ka naši te adaptirinen pe ko vakti ko iraniba. E vešengere čhinibaja amen sigaraja o klimakere iraniba o kašta lejarena baro gendo jaglerodeskoro dioksidi tar atmosfera thaj jekhevakteste ola inkalena oksigeni, a odole čhaneste ola dena po delbe baši stopiribe katastrofalnikane klimakere iraniba. Akala efekti zjanikerena o funde tari phuvjakiri biosfera savi jekajek kerela asari thaj ko manuša.

III. Kola si e karane?

Gunoj-baripe

O baripe taro khedime gunoj si šukar misal baši biđovapajalo gndipe. O majbaro kotor taro gunoj saikerdo si tar ambalaža. Ko than te istemalkera reokirime materialia baši pakjaribe thaj reokirime šišja amen istemalkeraja tehniko baši pakjaribe kola si majbut buvijarde ko sumnal, a baši lende harđzinela pe baro gendo energia thaj surovine. Jekajek, akala tehniko inkalena gunoj kova andarela dži klimakere iraniba. Jekhe rigatar i energia baši lengoro inkalibe si bizarunime harđžipe, a avere rigatar o inkalde gunoeskere materialia mejarena amaro dživdipaskoro maškar baši mile berša thaj mukena metani ki atmosfera, a odova gasi preperela ki grupa taro džameskere gasia.

Thuvjarutne(odžakoj)

Amenge si zaruri energia baši: rošarutne amare kherende, te dikha televizija, te kera buti aparatencar ko kherutnija. Odoja elektrikasi energia laja la amare kherende ko trampibe baši diso. Majbaro kotor tar elektrikasi energia inkalela pe ko termocentrale kola mukjarena milionia tonia jaglerodeskoro dioksidi ki atmosfera.

Transporti

O vordona šaj lokjakerena amaro dživdipe, numa na kama pe te bisten kaj ola emituena baro gendo jaglerodeskoro dioksidi ki atmosfera soske thajarena fosilnikane tharutne(petrol, benzini). Ovidor ko vordon baši plesutno bahlanipe, amen buteder barjaraja o sigaripe taro klimakere iraniba. O havakoro transporti si majsigutno čhani bašo transporti akala divesa, numa ki odoja grupa si thaj o majmajjarutno metodi baši transportiribe.

IV. So šaj amen te kera?

Efikasnike istemalkeri energia!

Majbaro kotor tar energia kerela pe ko čhani so mejarela o dživdipaskoro maškar, a lakere garavibaja ka aralho o dživdipaskoro maškar. Baši majdetalnike informacie dikhen amaro posteri „Energia ko khera“.

Džikobor mangena te arakhen i phuv taro klimakere iraniba istemalkeren publik transporti(reizi, tramvai, pampun, metro, vapor), numa te dromargjen ki hami relacia tğani ma dugogjalnen tumen thaj istemalkeren bisikleti, soske nane ekologikane majlači makina taro tumaro badan.

Istemalkeri nevarjibaskere energiakere hainga!

Džikobor istemalkerena energia inkaldi taro nevarjibaskere hainga sar so si (kham, bakvai, plima, biomasa) tğani sien višvanale kaj na sien baro pharpe e atmosferake, soske tğani na inkalena pe džameskere gasia. Baši majdetalnike informacie dikhen amaro posteri „Ikeribaskere energiakere hainga“.

Kašengoro barjaribe!

O kašta lejarena baro gendo jaglerodeskoro dioksidi tar atmosfera thaj jekajek inkalena oksigeni, a odole čhanea andarena baši stopiribe katastrofalnikane klimakere iraniba. Sakova barjado kašt si jek tikro admi kor arakhibe amari planeta. Kupuvaj lokalno napraveni proizvodi napraveni od recikirani materijali!

Džikobor kina inkalja taro reokirime ja naturakere materialia tğani andarena baš arakhibe amari klima, soske na kerela pe gunoj. Baš inkalja kerde taro reokirime materialia harđzinela pe majhari energia, a odolea mukjarena pe majhari džameskere gasia ki atmosfera. Džikobor alusarena te kine kherutne inkalja tğani ka tikjaren e atmosferakoro mejlanbe kova ovela ko lengoro transporti. Odolea tokjarena thaj o pharpe upri atmosfera.

Buvijaren amari vakerin!

Ko tumare notikenba ko sumnal puterde jakhencar ka haljoven sar i natura funkcionirnela thaj kaj o manušipe si panda jek jekhutno elementi kova kerela asari ko korkorutno ciklusi. Tikne samaja kori arakhibe taro naturakoro balansi ka andaren kori mukjakeribe o klimakere iraniba thaj amane planetakoro arakhibe. Legaren o informacie baši klimakere iraniba dži tumare amala-kobor majbut ka haljoven, odobor majefikasno ka butikera mujal lende.